

УДК 338.45: 330.32

Шевченко Я.С., аспірант
ДННУ «Академія фінансового
управління» Київ, Україна

ДЕРЖАВНІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО АВІАБУДУВАННЯ

Авіабудування вже понад сто років є одним з найвагоміших надбань українського народного господарства. І дотепер авіаційна сфера України зберігає свій потенціал стратегічної галузі економіки, включаючи діяльність з НДДКР та конструювання, виготовлення літаків, гвинтокрилів, БПЛА, двигунів різного призначення, а також ремонту, експлуатації та підготовки кадрів. Важливу роль авіаційна галузь повинна відігравати і у посиленні обороноздатності, транспортної зв'язаності, а також технологічному та людському розвитку країни.

Реалізація даного стратегічного потенціалу потребує вирішення цілого комплексу взаємопов'язаних завдань. Одним з ключових таких завдань є збільшення виробництва літаків вітчизняної конструкції. Проте його розв'язання неможливе без комплексної політики держави з широким колом заходів підтримки продажів на внутрішньому ринку, розвитку операційного лізингу, пільгового кредитування та інших інструментів фінансової сфери.

Хоча на авіабудування весь час виділялись якісь бюджетні кошти, проте за весь період незалежності, державної підтримки будівництва авіаційної техніки на належному рівні фактично не було. Навіть на довоєнному етапі держава більшою мірою фінансувала такі галузі, як АГП, ПЕК, сферу послуг, інфраструктуру, тоді як авіабудування отримували значно менші обсяги підтримки. Найбільші обсяги були помітні у 2009 р., коли підприємствам авіабудування було надано державних гарантій на суму 2,5 млрд грн (250 млн дол США), або трохи більше 1% бюджетних видатків того року [1]. У 2012 р. було розроблено проект найбільш амбітної програми розвитку авіаційної промисловості, яка передбачала бюджет 8 млрд дол. США, але профінансований він не був. Обсяг іноземних інвестицій в українське авіабудування за період 2009-2012 рр. не перевищив загалом 1 млрд грн. [2]. У

2021 р. було ухвалено нову Державну цільову науково-технічну програму розвитку авіаційної промисловості України, яка передбачала виділення з бюджету до 2030 р. по 2 млрд грн. щорічно [3]. Але у 2021 р. це вже складало лише 71 млн дол. США і 0,1% бюджетних видатків на рік [1].

Водночас, без вагомої державної фінансової підтримки авіабудування в жодній країні не набувало належного розвитку. Всі провідні авіабудівні країни: США, Франція, Німеччина, Бразилія, Канада та Китай мають успіх чималою мірою завдяки суттєвим бюджетним видаткам. І це не обов'язково пряме бюджетне фінансування. Сучасний арсенал державної підтримки передбачає широкий спектр інструментів від державних гарантій, податкових пільг до компенсацій за кредитами, який дозволяє з ефектом левериджу спрямовувати у галузь кошти в рази більші ніж виділені з бюджету.

Так, уряд Бразилії впродовж 2011-2018 рр. профінансував через компенсацію відсоткових ставок своє авіабудування на 20 млрд дол. США у формі кредиту зі ставкою 3-4%. Канада стимулює свою авіаційну промисловість через пряме фінансування, державні гарантії, страхування, маркетингову підтримку. У США впродовж 2008-2020 рр. державні субсидії в авіабудування склали близько 30 млрд дол. В Україні за весь час незалежності програмно було виділено менше 1 млрд дол. США на авіабудування. Закономірно, що за таких умов науковий, технологічний, технічний і виробничий потенціал галузі лише зменшувався [4].

Перспективний інструментарій держави для стимулювання розвитку вітчизняного авіабудування повинен включати такі напрямки: 1) заходи фінансової підтримки, (забезпечення конкурентних фінансових умов продажу виробленої в Україні авіаційної техніки; формування вторинного ринку авіаційної техніки; 2) заходи підтримки виробників (забезпечення модернізації обладнання та основних активів виробництва); 3) заходи підтримки експорту (в рамках діяльності ЕКА та центрів продажного обслуговування, політична підтримка процесу сертифікації вітчизняної продукції).

Особливо слід звернути увагу на хронічну проблему недофінансування розпочатих програм та проектів, зокрема тих, що проводяться в рамках

державних програм. Для успішної конкуренції на глобальному ринку необхідно своєчасно досліджувати та розробляти нові технології та опановувати сучасні критичні інновації.

Для забезпечення певного технологічної самостійності і актуального пошуку, держава та учасники галузі повинні сфокусувати бюджетні ресурси за трьома напрямками: державне замовлення значної партії вітчизняних літаків; сфера авіаційної науки та технології з акцентуацією пріоритетних напрямів досліджень; реалізація низки стратегічних ініціатив з підвищення потенціалу комерціалізації результатів виробництва та досліджень у сфері авіабудування.

Також до сфери державного інструментарію слід віднести законодавчу підтримку авіагалузі. Важливим є питання вдосконалення законодавства в частині ліцензування окремих видів авіаційної діяльності та надання податкових пільг відповідним підприємствам. Слід зазначити, що в частині оподаткування високотехнологічних галузей, які мають високий мультиплікативний ефект в економіці та створюють нові робочі місця та нові ланцюжки поставок у нашій країні, це питання має розглядатись як пріоритетне.

Вирішення зазначених питань потребує як інституційних перетворень на рівні державних органів та організацій, напрацювання стратегічних імперативів та розробки комплексного механізму державної підтримки.

Література

1. Державний бюджет. Статистичні дані. Офіційний сайт КМУ. URL: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets>
2. Геєць І. О. Оцінка та стратегічні напрямки розвитку авіабудування України. Стратегія розвитку України: науковий журнал. 2013. № 1(2013). С. 47-52.
3. Постанова КМУ від 01.09.2021 р. № 951 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми розвитку авіаційної промисловості на 2021-2030 роки». Офіційний сайт КМУ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilov-a951>
4. Аналіз стану інноваційного розвитку авіабудівних підприємств в Україні. Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник наукових праць. 2020. 1/2 (40/41). DOI <https://doi.org/10.17721/tppe.2020.41.2>